

**TRANSNISTRIA
1941-1944
ADEVĂRUL DIN TESTIMONII**

Volumul II
ÎN TRE RESEMNARE ȘI NESIGURANȚĂ

Ediție de
VOICU MARIN

EDITURA MILITARĂ
BUCUREȘTI, 2024

CUPRINS

<i>Cuvânt-înainte</i>	7
<i>Lista abrevierilor</i>	9
<i>Argument</i>	11
<i>Lista documentelor</i>	13
XVI. Deportarea evreilor în Transnistria	25
XVII. Evacuarea țiganilor în Transnistria	125
XVIII. Organizarea evacuării Transnistriei	175
XIX. Vinovat de a fi fost funcționar român în Transnistria	207
XX. Jandarmeria raportează. Memoria documentelor	217
<i>Bibliografie selectivă</i>	505

**XVI. DEPORTAREA EVREILOR
ÎN TRANSNISTRIA****182.**

București, 5 august 1941

PREȘEDINȚIA
CONSILIULUI DE MINIȘTRI
VICEPREȘEDINTE
AL CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Nr.

DOMNULE GENERAL,

Din ordinul Domnului Mihai Antonescu, Vicepreședinte și Președinte ad-interim al Consiliului de Miniștri,

Am onoare a vă face cunoscut că s-a constituit o comisie de control și de verificare a situației evreilor, care își va începe activitatea mâine, 6 august 1941.

Până când această comisie își va începe lucrările de control, verificare și stabilire a criteriilor de ridicare a lor, Domnul Vicepreședinte al Consiliului de Miniștri a dispus încetarea ridicării evreilor.

Primiți, vă rog, încredințarea deosebitei mele considerațiuni.

DIRECTOR DE CABINET
Ion Rădulescu

DOMNIEI-SALE
DOMNULUI GENERAL GHERGHE, PREFECTUL
POLIȚIEI CAPITALEI

183.

*COPIE***de pe raportul Postului de Jandarmi Otaci nr. 1661, din 18 decembrie 1941,
cătore Legiunea de Jandarmi Soroca**

Am onoare a raporta rezultatul ordinului, după cum urmează:

Peste Nistru, în Moghilev, se trec cantități de chibrituri, țigări, tutun și alte produse de către militarii care fac parte din armata română și ostașii germani.

S-au luat măsuri pentru a se opri trecerea peste Nistru a acestor produse și, văzând că li se pun oarecari piedici, domnii ofițeri din Transnistria s-au sesizat despre aceasta și pe urmă au dat ostașilor bilete de voie, cu ordine de serviciu, ca să vină să ridice cantitățile de tutun pentru trupă și alte materiale, iar ele, în schimb, aveau altă destinație, intrând în zona evreilor, cărora le vindea cutia de chibrituri cu suma de lei 25-31 și mai mult.

Țigările „Naționale”, peste 45 lei pachetul, tutunul clasa III, 30-35 lei pachetul și așa mai departe.

Specula în Transnistria merge pe o scară întinsă, kilogramul de pâine a ajuns 5-600 lei, iar cea albă a ajuns 8-1 000 lei kilogramul.

Uleiul, kilogramul 4-500 lei, mălaiul, kilogramul până la 250-300 lei, de carne nici nu mai vorbim sau de grăsime, căci dacă se trece, se vinde cu sume mari care nu putea să le precizăm.

Toate aceste treceri se execută prin personalul Companiei 4 Pontonieri, care predomină Nistrul cu bărci de la Moara din Otaci, aproape de Calaragovca, până la podul de fier, plus alt efectiv de oameni care lucrează la podul de lemn sub comanda domnului ing. căpitan Popovici, având bărcile dumnealui, și trece la orice oră din zi și noapte cu barca dincolo.

Pontonierii [sunt] înșirați tot malul Nistrului, e greu de făcut controlul, întrucât, dacă-l prinzi cu un butoi de material, zice că merge la companie și domnii comandanți, care sunt în legătură, îi iau apărarea, așa că un corp de cordon de jandarmi, dacă ar fi să facă paza, tot nu ar putea, fiindcă această operație se face de către militarii care au atribuțiuni de trecere peste Nistru.

Suntem informați că mai zilele acestea, într-o noapte, domnul sublocotenent Fotiade a trecut niște butoaie cu ulei în Moghilev și dincolo a fost prins de poliție. Peste o zi, două, afacerea s-a aranjat, că nu s-a mai făcut nicio cercetare.

Domnul sublocotenent este din Compania 4 Pontonieri.

În special, nicio afacere nu se face la Moghilev fără ca să fie băgat vreun domn ofițer, subofițer sau evreu și aceasta s-a încarnat mai mult de când au venit

evreii din Rădăuți, Suceava, Dorohoi și Cernăuți, care, din informațiile căpătate, cei mai bogați sunt toți rămași în Moghilev și care fac acest comerț.

Moghilevul este plin de evrei, sunt mai mulți de 3 000 din cei veniți de curând, plus cei veniți, trecuți de astă-vară.

Evreii, în prezent, nu mai suferă nimic, întrucât sunt liberi majoritatea, o parte din ei fac comerț, o parte din ei sunt în serviciu, de unde adună materialul necesar și fac întruniri fără să fie stingheriți de cineva, întrucât ei predomină instituțiile și comerțul, pe care l-au acaparat prin toate mijloacele, atât prin capital sau prin alte trucuri, cu organele genului feminin, fapt prin care se dovedește cum că:

La poștă în serviciu, evreii, la Poliție, evreii, la Comenduire, evreii, la Compania de Poliție, evreii, orice nu se poate face fără evrei.

Întrucât evreii au acaparat aproape toate instituțiile, au posibilitatea ca să poată corespunda cu toți evreii din Cernăuți, București, Rădăuți etc. Punând în slujba lor persoane care vin cu autorizație de la guvernământ pentru românizarea comerțului și, în realitate, tot evreii devin stăpâni pe situație.

Numai la trei inși, care au fost urmăriți, s-au găsit la ei peste 245 scrisori, dar câți au trecut, și chiar din domnii ofițeri, la care nu putem să le facem percheziții până la piele.

Acum două săptămâni, a venit un oarecare Ionescu, comerciant din București, cu o serie de geamantane, care erau adresate evreilor din Moghilev. Întrucât la pod erau jandarmii și grănicerii, nu a putut trece cu ele, s-au dus pe la plutonul de grăniceri și domnul locotenent Codrea, comandantul plutonului, nu i-a aprobat trecerea cu bagaje, el a trecut dincolo, iar valizele le-a lăsat la învățătorul Popescu Victor, din acea localitate, care este alături cu plutonul, și s-a întors imediat, a doua zi, ca plecat încadrat, îndărăt luând și geamantanele cu el; totodată, se vorbește că a primit o sumă de bani de la evreii din Moghilev și care a plecat cu direcția Rădăuți-Cernăuți și de acolo București, dându-i o sumă de bani. Peste trei zile a venit îndărăt, nu a adus nimica, a vizat autorizația, a trecut în Moghilev, seara s-a întors îndărăt și a plecat cu trenul, spunând că se va întoarce îndărăt, dar mai târziu, având de aranjat la București cu marfa care va veni pentru Moghilev.

În Moghilev este o evreică, anume Carmen Dichman, care este venită odată cu evreii din Bucovina. Această evreică învârtește toate autoritățile, având foarte mare trecere oriunde ar merge și căreia orice funcționar sau domn ofițer nu poate să-i zică nimica, ar fi un fel de comandant. Evreii vorbesc că în Transnistria au devenit ei conducători.

Tatăl său posedă prăvălie, care ar fi asortată cu tot felul de marfă, fiind ajutată de către domnii ofițeri.

Schimbul cu ruble nu mai are acum niciun rost.

El s-a făcut în schimbul când era Banca Națională cu schimbul rublelor aci. Bani se trec dincolo de aici, prin creștinii noștri, și se dau evreilor, și banii vin de acolo la evreii care merg la centru, pentru diferite afaceri, și care afaceri se fac numai prin persoane marcante, mergând până la minister.

La popota ofițerilor din Regimentul 3 Roșiori, iau masa câțiva evrei. La popotă, sunt ca bucătărese și conducere două evreice.

La popota funcționarilor de la Prefectură, sunt cinci evreice, care gătesc și administrează popota. Ele sunt recrutate sub formă că știu a găti mai bine, iar evreii trag foloase de pe urma lor. S-a oprit a se mai trece cu materialele pentru bucătăria Moghilev, însă a intervenit Garnizoana și, în urma acestei intervenții, s-ar fi aprobat de vama Atachi ca să vină ostașii cu ordin și să ridice alimentele necesare pentru popotă, unde iau și evreii masa, plus că, pe lângă această popotă, ostașii mai iau și alte care le vând tot pe la evrei.

La poștă sunt doi evrei, anume Bushsa Doris și Rozenthal, care merg și împart scrisori pe la militari. Dacă acești evrei duc scrisori militarilor, se introduc în Garnizoană, unde stau ostașii și intră în contact cu ei, trebuie de știut ce loc pentru adunarea materialelor s-a procurat evreilor. Nemulțumirile populației ucrainene numai coc, așteaptă momentul oportun pentru a da lovitura la evrei, întrucât văd cum se petrec lucrurile în fața lor.

Pâine nu au, gaz nu au, haine nu au, încălțăminte... merg în picioarele legate cu cârpe, față de această stare a lor care nu mai poate suporta mizeria, iar evreii au devenit iar stăpâni pe situație, propaganda lor merge spre revoluție, care cred că le va duce o viață mai bună.

În Moghilev este angajat la Oficiul PTT Atanasiu D-tru.

Acest angajat a deschis o prăvălie cum a venit la Moghilev, pe care a condus-o până la data de 1 decembrie 1941, când a adus un vagon și jumătate de marfă și, voind a le trece [lucrurile] în Moghilev, a fost oprit, neavând autorizație; marfă a stat vreo două săptămâni în Otaci și pe urmă a vândut-o la cooperativa din Otaci.

Acest comerț l-a făcut cu capitalul evreiesc și în prăvălia sa erau numai evrei; când a adus marfa cu vagonul, a adus și o serie de valize pentru evrei, diferite articole, pe care Atanasiu, neavând ce face cu ele, le-a predat șefului de vamă, care a spus că le-a predat la Crucea Roșie – și acesta este pus în slujba evreilor din Moghilev.

Acest funcționar nu știu dacă face vreun serviciu la birouri, ci numai de afaceri se ține.

ȘEFUL POSTULUI DE JANDARMI OTACI
Jandarm plutonier Dumitru I.

(ANIC, Fond Ministerul de Interne. Cabinetul ministrului, dosar 103/1942, f. 9-11)

184.

COPIE

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 58

31 decembrie 1941

La cererile telefonice oficiale repetate, ce am făcut autorităților din Moghilev, în ziua de 25. XII.1941, a fost adusă la Soroca evreica Carmen Dichman, pe care am cercetat-o în legătură cu prinderea indivizilor C. Dinu și T. Golea din București, care s-au făcut vinovați de trecerea clandestină peste Nistru a peste 115 scrisori, provenite de la evreii din Moghilev și destinate evreilor din București, iar primul pentru predarea sumei de lei 50 000 unui intermediar, [suma fiind] destinată evreilor din Moghilev.

Motivul aducerii evreicei în Soroca a fost pentru a stabili cine este subofițerul din Moghilev care a trecut la Otaci și a primit banii, pentru că, la primele cercetări făcute de șeful Secției Otaci în Moghilev, numita a făcut o declarație negativă.

După terminarea cercetării, acordându-i o deosebită gentileță, am pornit o discuție banală, cu caracter general.

Evreica are 20 ani, bacalaureată, cu un an la Facultatea de Chimie Industrială în Franța, originară din orașul Suceava, unde părinții au avut o situație materială din cele mai strălucite.

Din discuțiuni, interesează următoarele:

1. Prin intermediari creștini, civili și militari, se ține o strânsă legătură prin corespondență purtată clandestin pentru evreii din Moghilev și cei din București și Cernăuți, evreii din Transnistria primind corespondență, haine și pachete cu alimente, îmbrăcăminte și alte diverse obiecte.

Faptul se confirmă, pentru că, numai în câteva zile, s-au trimis:

1. În gara Lipnic, individul..... (lipsă din text – *n.n.*) cu 140 de scrisori pentru București.

2. În Otaci, indivizii C. Dinu și T. Golea, cu 115 scrisori și bani.

Primul s-a înaintat la postul de Jandarmi CFR Lipnic, la Legiunea de Jandarmi CFR, iar secunzii s-au înaintat Inspectoratului de Jandarmi Chișinău, cu nr. 11657 din 23 decembrie 1941.

2. Trecerile clandestine le fac, în special, pontonierii aflați în Otaci, care trec Nistrul cu bărcile lor prin diferite puncte și la ore diferite. Controlul este foarte greu de făcut, mai ales că justificarea obișnuită este trecerea în interesul serviciului cu materiale, alimente etc.

Se trece tot ce este posibil, în special alimente, chibrituri, țigări și drojdie de bere. Eventual, sunt ajutați de unii grăniceri, trupă.

În Moghilev, totul valorează foarte mult față de lipsurile actuale.

Evreica Carmen Dichman ne-a afirmat că ucrainenii [îi] urăsc pe evrei în așa măsură că, dacă Moghilevul, la un moment dat, ar rămâne fără armată, toți evreii ar fi masacrați.

Imediat ce va îngheța Nistrul și trecerile cu piciorul vor fi posibile, nenumărați evrei vor trece clandestin prin Basarabia și Moldova, unde își vor face acte noi de identitate și se vor răspândi în restul țării, unde nu sunt cunoscuți.

COMANDANTUL LEGIUNII JANDARMI SOROCA

Maior D. Iliescu

Comunicat:

– Inspectoratul General de Jandarmi

– Inspectoratul de Jandarmi Chișinău

(ANIC, Fond Ministerul de Interne. Cabinetul ministrului, dosar 103/1942, f. 6-8)

185.

COPIE

**de pe Ordinul Președinției Consiliului de Miniștri, Direcția Relațiilor
cu Departamentele, nr. 9396 c.c./1942, către Ministerul Afacerilor Interne**

*Conform dispoziției Domnului Mareșal, avem onoarea a vă ruga să binevoiți
a dispune să se ia măsuri ca toți evreii care înfrâng dispozițiunile legale în vigoa-*

re, privitoare la prețuri și restricțiuni la vânzarea unor anumite produse, să fie deportați pe Bug.

Această măsură, ca și celelalte măsuri similare, are ca scop nu numai combaterea nerespectării legilor, ci și degajarea centrelor aglomerate de elementele iudaice parazitare, care trăiesc din înfrângerea legilor economice și de ordine internă.

Deportarea acestor evrei se va face pe baza unui decret sau a unei decizii întocmite de Ministerul Economiei Naționale de acord cu Subsecretariatul de Stat al Aprovizionării Armatei și Populației Civile, Ministerul Afacerilor Interne urmând să execute numai deportarea.

Formalitățile pentru aplicarea și executarea pedepsei vor fi reduse la minimum și, în cazurile de flagrant delict, să fie urmate de deportarea infractorului împreună cu familia, chiar fără judecată.

Domnul Mareșal dorește ca decretul sau deciziunea să aibă caracter retroactiv și să nu se acorde nicio îngăduință acestor elemente. Decretul sau decizia va fi întocmită și prezentată Domnului Mareșal până la 25 iulie a.c.

Evreii deținători, în mod nepermis, de mărfuri trebuie să le declare în termen de 10 zile; cei care nu se vor supune vor fi pedepsiți cu confiscarea mărfurilor și deportarea împreună cu familiile.

Vă rugăm să binevoiți a dispune să ni se comunice statistica și stadiul deportărilor de evrei, pe provincii și pe categorii de deportați (comuniști, refugiați, trecuți la religia reformată sau catolică etc.).

De asemenea, vă rugăm să binevoiți a ne comunica propunerile domniei-voastre în privința deportărilor ce urmează a se mai face.

Primiți, vă rugăm, Domnule ministru, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

SECRETAR GENERAL

(ss) Ovidiu Al. Vlădescu

Pentru conformitate

(ANIC, Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar nr. 121/1942, f. 12-13)

186.

Extras din *Buletinul Transnistriei* 1941-1942.**Legislația Transnistriei. Decrete-legi, decrete, jurnale ale Consiliului de Miniștri, ordonanțe, decizii, ordine circulare și statute 1941-1942, vol. I, p. 210, Ordonanța nr. 35.**

Noi, Ion Antonescu, Mareșal al României, Comandant de Căpetenie al Armatei.

Prin Profesor G. Alexianu, Guvernator Civil al Transnistriei. Pentru motive de ordine și siguranță a trupelor, administrației și populației.

În virtutea deplinelor puteri, acordate prin Decretul nr. 1 din 19 august 1941, dat la Tighina.

Ordonăm:

Art. 1. Toți evreii aflați în municipiul Odessa și împrejurimi se evacuează din acest oraș și se plasează în regiunea de nord a județului Oceacov și sudul județului Berezovca, în localitățile stabilite de administrație.

Art. 2. Evreii sunt îndatorați să lichideze avutul lor numai prin intermediul birourilor instituite de circumscripțiile polițienești și în conformitate cu instrucțiunile stabilite.

Art. 3. Toate bunurile rămase de la evrei se vor vinde populației prin concurență orală.

Sumele rezultate din aceste vânzări se vor restitui evreilor.

Art. 4. Evreii evacuați își vor lua cu dâșii efectele de îmbrăcăminte, gospodărie și hrană.

Art. 5. În regiunea de plasare evreii evacuați vor trăi pe cont propriu.

Ei vor putea fi folosiți pentru orice muncă de folos obștesc, în întreprinderile agricole, industriale sau ateliere profesionale în schimbul hranei și întreținerii, în conformitate cu ordinul nr. 23.

Art. 6. Autoritățile administrative și polițienești din regiunea de plasare le vor asigura buna conviețuire în mijlocul populației băștinașe.

Art. 7. Evacuarea evreilor va începe în ziua de 10 ianuarie 1942, în conformitate cu planul ce se va stabili.

Art. 8. Domnul inspector general al jandarmeriei, domnii prefecti ai județelor Odessa, Oceacov și Berezovca și domnul prefect al Poliției Odessa sunt însărcinați cu aducerea la îndeplinire a prezentei ordonanțe.

Data în cabinetul nostru la Tiraspol, astăzi, 2 ianuarie 1942.

Guvernator

Prof. (ss) G. Alexianu

(ANIC, Fond Pântea Gherman, dosar nr. 55, f. 28)

G.P. depune – pentru absoluta clarificare a chestiunii – copia legalizată a deciziei nr. 66 dată de Gh. Alexianu la 3 ianuarie 1942 (anexa 3), care avea următorul cuprins:

Noi, Ion Antonescu, Mareșal al României, Comandant de Căpetenie al Armatei.

Prin Profesor G. Alexianu, Guvernator Civil al Transnistriei.

Având în vedere ordonanța 35, de evacuarea evreilor din orașul Odessa și împrejurimi, prin care se reglementează modul cum se va face evacuarea și de cine se va face.

În virtutea deplinelor puteri, acordate prin Decretul nr. 1 din 19 august 1941, dat în Tighina,

Decidem:

Art. 1. În afară de comisiunea de evacuare prevăzută la crt. 8 din ordonanța 35/1942, se înființează în orașul Odessa o comisiune de judecare a contestațiilor, care vor putea fi depuse de evrei în drept de a fi scutiți de măsura evacuării, cum este cazul acelor care au contractat căsătorii cu persoanele de religie creștină sau se află în alte cazuri excepționale de la evacuare.

Art. 2. Comisiunea de judecare a contestațiilor va avea un caracter juridic, va funcționa independent de Comisiunea de evacuare și va tria contestațiile înregistrate.

Art. 3. Comisiunea de judecare a contestațiilor sau de triere a contestațiilor va soluționa și tria contestațiile atât pe baza actelor ce se vor înfățișa, cât și a declarațiilor date de martori în fața Comisiunii.

Art. 4. Hotărârile Comisiunii de judecare a contestațiilor au un caracter definitiv.

Art. 5. Comisiunea de judecare a contestațiilor va fi compusă din:

- a) Prefectul județului Odessa, membru al Comisiunii de evacuare, instituită prin ordonanța nr. 35/1942, ca președinte;
- b) Comandant militar al Odesei sau delegatul acestuia;
- c) Primarul orașului Odessa sau delegatul acestuia;
- d) Procurorul-șef al Curții Marțiale din Odessa sau delegatul acestuia.

Data în Cabinetul nostru, astăzi, 3 ianuarie 1942.
Guvernator
Profesor G. Alexianu
Nr. 66/1942

(ANIC, Fond Pântea Gherman, dosar nr. 55, f. 29)

187.

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
CABINETUL
SUBSECRETARIATULUI DE STAT
Nr. 13469
14 ianuarie 1942

**Domnului
GUVERNATOR AL TRANSNISTRIEI**

Am onoare a vă face cunoscut că Președinția Consiliului de Miniștri, pusă în cunoștință de situația din zona județului Moghilev, a supus Domnului Mareșal I. Antonescu alăturatul „Referat”, pe care Domnia-Sa l-a soluționat cu rezoluția:

„Trebuie luate măsuri penale.

Să se studieze și să se facă propuneri, în cadrul legal existent”.

Pentru a ilustra situația din Moghilev, vă trimitem, în copie, nota informativă nr. 58 din 31 decembrie 1941 și anexele ei.

Ne menținem propunerea ca orașul Moghilev și împrejurimile să fie evacuate de evrei, care trebuiau inițial să fie stabiliți în zona Bugului, și, cum această zonă este insuficientă în dreptul județului Moghilev, este cazul a fi dirijați mai spre sud, în județul Balta, sau unde veți hotărî dumneavoastră.

Un dosar, în copie, s-a înaintat Curții Marțiale a Guvernământului Basarabiei, pentru a se ordona anchetarea celor ce se petrec în Moghilev și trimite în judecată pe vinovați.

Pe lângă acest dosar, se va mai trimite și un alt dosar, în curs de completare, pentru confiscarea a 7 lăzi cu diferite produse, expediate de la Rădăuți la Moghilev, prin complicitatea organelor jandarmeriei locale.

Asupra vinovăției domnului prefect de Moghilev, care tolerează cele de mai sus, rămâne a se aprecia de Domnia-Voastră.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT
GENERAL DE DIVIZIE
C.Z. VASILIU

(ANIC, Fond Ministerul de Interne. Cabinetul ministrului, dosar 103/1942, f. 2)

188.

Domnule Guvernator,

La cererea Comandamentului Militar al Odesei, domnul Mareșal Antonescu, prin dumneavoastră, a ordonat totala evacuare a evreilor din Odessa, prin ordonanța nr. 35, care reglementează evacuarea și care are putere de decret-lege.

V-am raportat, atât verbal, cât și în scris, că această evacuare este nedreaptă și neumană, iar ea, făcută acum, în toiul iernii, devine de-a dreptul barbară. Mai mult. Cu data de 3 decembrie 1941, v-am raportat, în scris, că populația evreiască a Odesei nu prezintă niciun fel de pericol pentru siguranța Odesei, ba, din contra, că ea s-a pus pe lucru, pe muncă, pentru refacerea orașului și nimeni nu se gândește la comploturi și răzvrătiri.

Știu că autorii acestei nenorocite evacuări sunt generalul Tiberiu Petrescu, comandantul militar al Odesei, și cei doi conducători ai Serviciilor Secrete, căpitan Neștianu, de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri, și căpitan Păunescu, de pe lângă Marele Stat Major, căci ei au informat în mod tendențios pe domnul Mareșal Antonescu cu știri fanteziste, afirmând, printre altele, că Odessa este amenințată în fiecare zi cu o debarcare sovietică din Crimeea și că în cazul acesta rolul evreilor va fi dezastruos.

Faptul fiind împlinit, fac ultima încercare de a salva ceea ce se mai poate salva.

De aceea mă adresez dumneavoastră nu numai ca guvernator, ci și ca om, și vă rog, cu toată căldura, ca pe răspunderea dumneavoastră personală să scutiți de evacuare cel puțin următoarele trei categorii de cetățeni evrei:

1. circa 1 000 de familii de evrei caraimi,
2. meseriașii evrei de toate categoriile și
3. corpul didactic evreiesc de toate gradele.